

Jag tror på den Helige Ande, som har talat genom profeterna (del 1) – Gud har talat genom profeterna

Det är en stor och avgörande fråga om mänskligheten har tillgång till en utommänsklig informationskälla för att lösa livets kod och gåta: Varifrån och varthän?

Är det den västerländska civilisationens hemlighet att ha förfogat över en sådan urkund som fört med sig häpnadsväckande och oöverträffade upptäckter, uppfinningar och insikter?

Få skulle i dag svara ett obetingat ja på den frågan. Men visst förändras allt om Gud, vår Skapare, verkligen har delat med sig av sin vishet och kunskap och sin intention med sin skapelse. Människans mörker lyses upp av Guds ljus, för den händelse Gud faktiskt har talat klart och tydligt. Och det är ett faktum att Bibeln gör anspråk på att vara ett gudomligt, oförstört källsprång, vilket framgår av denna första artikel av två som tar sin utgångspunkt i en av den nicenska trosbekännelsens satser.

BAKGRUND

Jag tänkte börja med något om bakgrunden till att jag har valt detta ämne för en artikel. Jag är uppvuxen i arbetarstaden Malmö, där trycket var ganska stort och kompakt att följa världen och tänka på livet utan att blanda in Gud. Samtidigt har jag fått höra Guds ord sedan jag var liten och spänningen mellan dessa båda världar, förhållningssätt och tänkesätt, kände jag in på bara kroppen, även om jag som barn kanske inte riktigt förstod det.

*Han finns
och han är
inte tyst.*

Jag var som gymnasist mycket medveten om att för den händelse Gud *inte* finns och Bibeln inte är sann, har livet egentligen ingen mening. Det är så enkelt som att om det inte finns någon som har menat någonting med universum, finns det naturligtvis inte någon mening med universum. Och för det andra – om än det finns mening och någon menat något, så är vi inte hjälpta av det, om inte denna mening har kommunicerats till oss människor. Vi behöver få reda på vad det är som Gud har tänkt, om Gud finns. Det räcker inte med att Gud finns.

Frågan är därför inte bara om Gud finns – en fråga som vi inte kommer att ge oss i kast med i denna artikel – utan lika viktigt är om han har talat. Därav följer betydelsen av ämnet: "Jag tror på den helige Ande, ... som har talat genom profeterna." Eller som underrubriken lyder: "Gud har talat genom profeterna."

HAR GUD TALAT?

Den som har hjälpt mig mest med denna fråga är kanske Francis Schaeffer. Han har skrivit en bok med den i sammanhanget fantastiska titeln: *He is there and he is not silent* (1972). Han finns och han har inte varit tyst – eller han är inte tyst.

Och det är så att även de andra stora filosofiska frågorna finner sina svar just i den teckning av den bibliske Guden och hans egenskaper och handlande som vi finner i Skriften.

Utan en moralens förankring i Guds person och egenskaper liksom i den värld som han har skapat är det svårt att påstå att verkligt och objektivt rätt och fel finns. Människan är för liten att bygga en allmängiltig moral på. Upplysningens optimism om den myndiga människans möjligheter att utan Gud nå framsteg har inte infriats.

Detsamma gäller den epistemologiska frågan, dvs hur vi vet att vi vet något alls. Det ifrågasätts om vi kan veta något alls om verkligheten liksom om språket förmår vara bärare av ett innehåll och inte endast utgöra ett språkspel.

Därför är det också avgörande att vi kan lita till 100 % på att Gud har talat och att han har talat sanning med oss människor. Dvs att vi kan lita odelat på Bibeln och att den utan undantag är Guds ord och inte bara människors.

BIBELSYN

Och det har varit ELM:s bestämda utgångspunkt att Bibeln från pärm till pärm inte bara innehåller Guds ord utan *är* Guds ord och talar sanning – även vad gäller historia och världen/universum.

Men det är i dag *inte* utgångspunkten när man studerar Bibeln på universiteten eller i en vanlig skola. Då är utgångspunkten att Bibeln är människoord och skall studeras som sådana. Den uttalade eller outtalade utgångspunkten är att Gud *inte* har talat. Eller snarare att ett vetenskapligt synsätt bara medger studium av Bibeln som en mänsklig – och endast mänsklig produkt.

Man säger att dörren lämnas öppen för om Gud har talat, eller för om under har skett. Men faktum är att man inte någonsin i studiet eller forskningen kommer att betrakta Bibeln som en också – och framför allt – gudomlig produkt. Förutsättningarna medger inte det. Det betyder att Bibeln med ett historisk-kritiskt betraktelsesätt i praktiken berövas egenskapen av att vara Guds ord.

Och det är naturligtvis ett stort problem, om Bibeln *i verkligheten* är Guds ord och Gud *verkligen* har talat och gett oss svar på frågan om meningen med livet, moralen och kunskapens grund – liksom vad vi ska ta oss till med vår synd och skuld, men vi studerar Bibeln som endast mänskliga vittnesbörd och mänskliga svar på livsfrågorna och på vårt livs moraliska utmaning.

Det förnekas inte att under kan ha skett eller att Gud kan ha uppenbarat sig, men det enda vi säkert har är människors vittnesbörd om – och tolkning av – sin upplevelse av Gud och hans handlande

Jag finner att där våra fäder har varit klara och tydliga i fråga om Bibelns egenskap av att vara Guds ord har vi i dag en bristande medvetenhet och en tilltagande aningslöshet, på det sättet att det finns en öppenhet för att studera Bibeln som blott människors ord.

Men mycket står på spel och jag vill gärna väcka till en förnyad och ökad medvetenhet i den här delen.

BIBELNS ANSPRÅK

Det första vi bör lägga märke till är att den här uppfattningen att Bibeln är Guds ord fullt ut inte är en för Bibeln själv främmande idé, som vi "tvingar på" Bibeln, som en alldeles för liten tröja som med våld träs på en

*Bibeln
berövas
egenskapen
av att vara
Guds ord.*

*Herren ger
Jeremia
makt över
historien.*

person som är alldeles för stor för tröjan. Nej, det är de anspråk som Bibeln själv har, nämligen att både det talade Ordet och det skrivna Ordet skildrar vad Gud har sagt och gjort.

Och som rubriken anger möter vi uttryckligen detta anspråk även i den nicenska trosbekännelsen. Däremot nämns det inte i den vanliga apostoliska trosbekännelsen.

Den tredje personen i gudomen presenteras bland annat som den ”som har talat genom profeterna”. Den helige Ande kan vara något svårångad för oss människor – liksom vinden. Och det är just så Jesus talar om den människa som är född på nytt: ”Vinden blåser vart den vill, och du hör dess sus, men du vet inte varifrån den kommer eller vart den är på väg. Så är det med var och en som är född av Anden” (Joh. 3:8).

Men här har vi något att hålla oss i: ”den som har talat genom profeterna”. Det är *en bok* som är resultatet av den helige Andes verksamhet: Guds ord, Den Heliga Skrift. Det är huvudsakligen genom profeter och apostlar som den Helige Ande har talat. Det gäller det talade Ordet och i än högre grad det skrivna Ordet. Hebréerbrevets författare börjar sitt brev: ”I forna tider talade Gud många gånger och på många sätt till fäderna genom profeterna” (Hebr. 1:1).

GUDS SPRÅKRÖR

Profeterna är med andra ord Guds talespersoner och språkrör.

De flesta politiska partier har en partiledare, som företräder partiet, gör sig till tolk för partiets politik och också har det uppdraget, det mandatet. Men det finns *ett* parti som inte har partiledare utan just språkrör och till på köpet två st. Någon skillnad är det inte i sak. Både språkrör och partiledare

är talespersoner för ett parti. Och när de uttalar sig som partiledare eller språkrör gör de det å hela partiets vägnar. Vad företrädaren uttalar står hela partiet bakom. Och ju större och mäktigare parti desto större betydelse och tyngd har partiledarens ord.

Profeterna är på samma sätt talespersoner eller språkrör för Gud själv, hela världens Skapare. Därför får också profetens ord en vikt och betydelse som beror av Skaparens och Frälsarens storhet och makt.

PROFETORDETS MAKT SOM GUDS ORDS MAKT

Låt oss börja med att se hur Guds person, makt och auktoritet kommer fram hos profeterna, som företräder Herren. Som Gud är mäktig och väcker respekt, är en sann profet mäktig, och väcker respekt och till och med fruktan. ”Herren är kung, folken bävar! Han tronar på keruberna, jorden skälver! Herren är stor i Sion, upphöjd över alla folk. De prisar ditt namn, det stora och fruktade. Helig är han.” (Ps. 99:1–3).

JEREMIAS KALLELSE

När Herren kallar Jeremia till profet ger Herren honom den makt över historien, över politiska ledare och andra folk och länder som Herren själv har – och endast han. ”Och Herren räckte ut sin hand, rörde vid min mun och sade till mig: ’Se, jag lägger mina ord i din mun. Jag sätter dig i dag över folk och riken för att rycka upp och bryta ner, förgöra och fördärva, bygga upp och plantera’” (Jer. 1:9–10).

Profetens makt ligger i de ord han uttalar på Herrens uppdrag. Skälet till det är att Guds ord inte bara är ord utan i själva verket handling. Precis som Gud i begynnelsen sade ”och det blev så”, frambringar

Guds ord den verklighet som orden anger. Det är inte snack utan verkstad, som det brukar heta.

Man kan säga att profeten därmed får samma makt och auktoritet som Herren själv har. Det betyder att de ord som Jeremia uttalar i sin profettjänst är lika kraftfulla som om Herren själv hade uttalat dem.

Det är också värt att notera att Jeremia vid sin kallelse blir satt till profet inte endast över folket, Juda, utan över *folken*. Hela jorden är Herrens (Ps. 24:1). Guds ord till Jeremia gäller inte bara Guds folk. Guds anspråk på människors tro och hans avsikt att med sitt Ord nå utanför Guds folk kommer till uttryck hos Jeremia.¹

SÅ SÄGER HERREN

På grund av att profeten talar som Herrens språkrör och med gudomlig auktoritet kan profetens motståndare uppfatta honom som farlig och söka tysta honom, ja, till och med vilja döda honom. De sanningens ord från Herren som profeten förmedlar till folket eller den politiska makten stryker inte alltid medhårs. Då blir reaktionen inte sällan att sanningssägaren, profeten, måste tystas. I Jeremia bok kan vi läsa just om hur profeten Jeremia blir hotad till livet, i kapitel 26. Det är så intressant att vi ska citera hela kapitlet (v. 1–3):

I början av Juda kung Jojakims, Josias sons, regering kom detta ord från Herren. Han sade: "Så säger Herren: Ställ dig i förgården till Herrens hus och tala till alla Juda städer, till dem som kommer för att tillbe i Herrens hus. Tala till dem alla de ord som jag befäller dig att tala. Ta inte bort något från dem. Kanske kommer de att lyssna och vända om var och en från sin

onda väg. Då ska jag ångra det onda som jag har i sinnet att göra med dem på grund av deras onda gärningar.

Det kommer ett ord från Herren till Jeremia. Det betyder att det är Herren, inte Jeremia, som tar initiativet till det som nu skall förmedlas från Herren till folket. Det är alltså inte Jeremia som har ett ärende och ett budskap till Juda, till dem som kommer för att fira gudstjänst. Det är Herrens ärende som Jeremia går. Det är för Guds räkning Jeremia ska säga dessa ord. Vi fortsätter (v. 4–6):

Du ska säga till dem: Så säger Herren: Om ni inte vill lyssna på mig och vandra efter den lag som jag förelagt er och höra vad mina tjänare profeterna talar, dem som jag sänder er och gång på gång har sänt er fast ni inte har lyssnat, då ska jag göra med detta hus som jag gjorde med Shilo. Och denna stad ska jag göra till en förbannelse för alla jordens folk."

Herren tar initiativet.

Gud hade låtit filistéerna erövra arken från Shilo och flytta den därifrån – ca 500 år tidigare, på Elis och Samuels tid (ca 1100 f Kr). Herren åberopar genom profeten ett historiskt faktum till stöd för att det kan komma att hända igen. Det kommer att gå med Jerusalem på samma sätt som Shilo, om Juda inte vill lyssna på Herren. Det vill säga att Herrens helgedom kan komma att flyttas från Jerusalem liksom den tidigare flyttades från Shilo (v. 7–9).

Prästerna och profeterna och allt folket hörde Jeremia tala dessa ord i Herrens hus. När Jeremia hade slutat tala allt som Herren hade befallt honom att säga till folket,

*Guds profeter uppträder
inte i eget namn,
på eget initiativ eller
med egen auktoritet
utan i Herrens namn,
på Herrens initiativ
och med Herrens auktoritet.*

grep prästerna, profeterna och allt folket honom och sade: "Du ska dö! Hur vågar du profetera i Herrens namn och säga: Det ska gå för detta hus som för Shilo, och denna stad ska ödeläggas så att ingen bor där mer?" Och allt folket gaddade ihop sig mot Jeremia i Herrens hus.

Jeremia hade lojalt hållit sig helt och hållet till det som Herren hade sagt åt honom att säga, trots att det inte var populärt. Han strök inte medhårs. Men han handlade inte heller i eget namn eller intresse. Han blev gripen och hotad på grund av sin lojalitet mot sin uppdragsgivare. Det var inte nödvändigtvis Jeremia som önskade olycka över Jerusalem och dess tempel (v. 10–11).

När Juda furstar hörde det, gick de från kungens hus upp till Herrens hus och satte sig vid ingången till Herrens nya port. Då sade prästerna och profeterna till furstarna och till allt folket: "Den här mannen förtjänar att dö! Ni har ju hört med egna öron hur han profeterat mot denna stad."

DET GÄLLER HERRENS SAK

Vad gör Jeremia då? Han som är Herrens språkrör blir angripen men viker inte ned sig, utan står på sig. Och det är tydligt av det följande att det inte är sig själv han försvarar utan Herren och Herrens ord. Han själv som profet och hans liv kommer i andra hand. Sådan är Herrens tjänares lott. Men Jeremia varnar dem för att nonchalera vad Herren säger (v. 12–15):

Men Jeremia svarade alla furstarna och allt folket: "Herren har sänt mig att profetera mot detta hus och denna stad allt det som ni har hört. Ändra nu ert liv och era gärningar och hör Herren er Guds röst. Då kommer Herren att ångra det onda han har talat mot er. Och vad mig angår är jag i er hand. Gör med mig vad ni anser vara gott och rätt. Men det ska ni veta att om ni dödar mig, så drar ni oskyldigt blod över er och över denna stad och över dem som bor här. För det är i sanning Herren som har sänt mig till er för att säga er allt detta."

Det kan knappast sägas tydligare. Det är inte Jeremias egna ord, eget påhitt, eget initiativ. Han har inte gett sig själv detta uppdrag. Det är Gud som skickat honom med detta budskap. Det är anspråken i Jeremia bok.

Tro det eller ej, när Jeremia har sagt detta, mjuknar tonen något (v. 16–19):

Då sade furstarna och allt folket till prästerna och profeterna: "Den här mannen förtjänar inte att dö, för han har talat till oss i Herren vår Guds namn." Några av de äldste i landet reste sig då och sade till folkets hela församling: "Mika från Moreshet profeterade på Juda kung Hiskias tid och sade till hela Juda folk: Så säger Herren Sebaot: Sion ska plöjas upp till en åker, Jerusalem bli en stenhop och tempelberget en skogbevuxen höjd. Men lät Juda kung Hiskia med hela Juda döda honom? Fruktade han inte i stället Herren och bad till honom, så att Herren ångrade det onda som han hade talat emot dem? Drar vi inte själva över oss mycket ont nu?"

De är alltså nu lite tvekande till att gå så hårt fram med Jeremia som att döda honom. De framför sin tveksamhet och åberopar att en tidigare kung, Hiskia (ca hundra år tidigare), hade reagerat precis tvärtom. Dvs han hade lyssnat på Herrens ord och omvänt sig.

Likväl står det inte något om att folket faktiskt omvände sig. Det står bara att de inte dödade Jeremia. De var uppenbarligen fortfarande högst ambivalenta till Jeremias budskap från Herren. Det framgår också av det följande, där en annan profet kommer med Herrens ord och kungen själv förefaller ha spelat en avgörande roll för den blodiga utgången (v. 20–23).

Där fanns också en annan man som profeterade i Herrens namn, Uria, Shemajas son, från Kirjat-Jearim. Han profeterade mot denna stad och detta land, precis som Jeremia hade gjort. När då kung Jojakim med alla sina hjältar och alla furstar hörde vad han sade, ville han döda honom. Men när Uria fick höra det blev han förskräckt och flydde sin väg och kom till Egypten. Då sände kung Jojakim några män till Egypten: Elnatan, Akbors son, och några andra tillsammans med honom. De hämtade Uria från Egypten och förde honom till kung Jojakim. Han lät döda honom med svärd och kastade hans döda kropp på den allmänna begravningsplatsen.

Kung Jojakim handlade alltså inte som Hiskia. Därför ångrade Herren inte heller det onda som han hade talat genom sin profet.

Jeremia uppträder således med stora ord och anspråk. Det är dock inte hans egna ord utan Herrens, vilket också folket till slut medger. De erkänner indirekt Jeremia som en profet som Mika, som den dåvarande kungen inte hade låtit döda. Kontrasten mellan kung Hiskias och kung Jojakims reaktion, bön till Herren respektive död åt Herrens språkrör, framstår tydligt. Ändå får Herren och hans profet sista ordet: "Jerusalem är öde, dess tempel fallit ner."

SAMUEL OCH SAUL

Om vi backar 500 år i tiden kan vi också tänka på Samuel (ca 1100 f.Kr.), Herrens profet (1 Sam. 3:20) och domare (7:15) under många år. Han var en mycket kraftfull och respekterad ledare för Israel, vilket kommer fram särskilt tydligt i ett avsnitt.

Bakgrunden är Israels folks vilja att ha en kung precis som alla andra folk. Både Gud och Samuel avrådde från det. Varför?

Jo, kungen skulle få rätt att utöva mer makt över folket än vad de i längden skulle vara till freds med, förklarade Samuel (8:4–18). Men det örat ville de inte lyssna på. Därför lät Gud dem få det som de ville: "Lyssna till folkets ord och sätt en kung över dem" (8:22).

Det blev Saul, som Samuel smorde till kung. Men eftersom Saul vände sig bort från Herren och inte följde Herrens ord, ångrade Herren till slut att han hade gjort Saul till kung (15:10). När Samuel förstod det blev han ledsen och arg (NIV). Det fick honom att be till Herren hela den natten.

Dagen efter sade Herren till Samuel: "Hur länge tänker du sörja över Saul? Jag har förkastat honom som kung över Israel. Fyll ditt horn med olja och ge dig av. Jag ska sända dig till betlehemiten Ishai, för jag har utsett en av hans söner åt mig till kung" (1 Sam. 16:1).

Men Samuel var rädd att Saul ska få reda på detta och döda honom. Och Herren instruerar därför honom hur han ska göra för att undvika det. Men i Betlehem finns en annan rädsla, som inte är en rädsla för kungen, Saul, utan för Samuel, profeten. Det har att göra med att Samuel – liksom senare Jeremia – är Herrens profet och språkrör:

FRUKTAN FÖR SAMUEL

Samuel gjorde som Herren sade och kom till Betlehem. Men de äldste i staden blev förskräckta när de mötte honom och frågade: "Kommer du med frid?" Han svarade: "Ja, med frid (1 Sam. 16:4–5a).

Varför blev de utom sig av rädsla i Betlehem när profeten Samuel kom? Jo, för de visste att här hade de att göra inte bara med en människa utan med Guds talesperson

och därmed med Gud själv, den fruktansvärde i verklig mening.

De ville med andra ord veta om *Gud* hade fredliga avsikter för dem i Betlehem eller inte. Därför frågade de Samuel: Kommer du med frid? Ja, med frid, svarar Samuel. Då kunde de andas ut i Betlehem! Herren hade inte ofridens tankar för dem.

Samuels ärende var att utse en ersättare till kung Saul. Det blev David, som Herren hade utsett och som Samuel också smorde till kung – framför näsan på Davids äldre och kanske snopna bröder.

Vi har stannat upp särskilt inför två profeter, Jeremia och Samuel, som genom sin profetkallelse så tydligt kunde identifieras med sin uppdragsgivare, Herren själv och hans egenskaper och ord. Och de kom att betraktas med en respekt som vore de Gud själv. Men jag vill nämna några personer till som varit profeter eller i vart fall fått ta emot Guds ord.

ABRAHAM

Abraham kanske vi inte tänker på som profet, men det kallas han faktiskt på ett ställe (1 Mos. 20:7).² Det är Gud som i drömmen talar till den filisteiske kungen Abimelek. Abraham som profet förknippas här med en särskild förbönsförmåga.³

Abraham är inte den som i första hand *talar* Guds ord. Men han är en person som tar emot ord från Gud – det första ledet i en profets tjänst. "Herrens ord kom till Abraham i en syn. Han sade: 'Var inte rädd Abram. Jag är din sköld. Din lön ska bli mycket stor'" (1 Mos. 15:1).⁴ När Herren uppenbarar sig, *talar* han. När Herrens ord kommer till Abraham, så talar Herren med Abraham.

*Mose ska vara som Gud för farao och
Aron ska vara Moses profet.
Profeten ska vara som Gud
för den som profeten talar till,
för den som Herrens ord riktar sig till.*

MOSES KALLELSE

Det kanske mest upplysande stället vad beträffar hur Gud talar är mötet mellan Herren och Mose vid den brinnande busken i samband med Moses kallelse. Det är Guds avsikt att rädda sitt folk ur förtryck och lidande och föra dem ut ur Egypten "till ett gott och rymligt land som flödar av mjölk och honung" (2 Mos. 3:8). Och det är Mose som Gud har utsett att föra Guds folk ut ur Egypten.

Men Mose har svårt att se att han skulle vara mannen för den uppgiften. Han undrar vem han ska säga att det är som har sänt honom och vad han ska säga till sitt folk Israel, om de påstår att Herren inte har uppenbarat sig för honom. Till sist invänder Mose att han inte skulle ha talets gåva (2 Mos. 4:10–16):

Då sade Mose till Herren: "Men Herre, jag är ingen ordets man, varken förr el-

ler nu när du talat till din tjänare. Jag är trög i talet och har en trög tunga." Herren sade till honom: "Vem har gett människan munnen? Vem gör henne stum eller döv, seende eller blind? Är det inte jag, Herren? Gå nu, jag ska vara med din mun och lära dig vad du ska säga."

Det är Skaparen som talar, han som har gett oss både kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar och ännu håller det vid makt. Gud ska lära Mose att tala. Varför skulle han inte kunna göra det? Mose ger likväl sig inte:

Men Mose sade: "Herre, jag ber dig: Sänd ditt budskap med vilken annan du vill." Då upptändes Herrens vrede mot Mose och han sade: "Har du inte din bror Aron, leviten? Jag vet att han kan tala. Och se, han är på väg ut för att möta dig, och när han får se dig ska han bli glad i sitt hjärta. Du ska tala till honom och lägga orden i hans mun. Och jag ska vara med din mun och hans mun, och jag ska lära er vad ni ska

göra. Han ska tala i ditt ställe till folket. Han ska vara som din mun, och du ska vara som hans Gud.”

Herren ska lära dem vad de ska säga och göra. Aron ska vara Moses språkrör och mun. Och Mose ska vara som Gud för Aron. Det vill säga att Mose ska tala om för Aron vad han ska säga.

Detta är högtintressant. Här blir det inte så komplicerat att Gud talar genom en människa, inte så övernaturligt eller märkvärdigt. Det är inte mer komplicerat än att Mose instruerar sin storebror i vad han ska säga på sina egna vägnar – eller hur en klient instruerar sin advokat om vad som ska framföras i rättssalen för klientens räkning.

MOSE SOM GUD FÖR FARAO

Nå, då har Herren rätt ut det hela för Mose, så att han kan förstå hur det hela ska gå till. Och då är det väl slut också på hans invändningar? Nej, det är inte det. Vi läser i 2 Mos. 6:28–7:2:

Och Herren talade till Mose i Egyptens land. Herren sade till honom: ”Jag är Herren. Säg till farao, kungen av Egypten, allt som jag säger till dig.” Men Mose sade inför Herren: ”Se, jag har oomskurna läppar. Hur skulle farao vilja lyssna på mig?”

Men Herren sade till Mose: ”Se, jag sätter dig att vara som Gud för farao, och din bror Aron ska vara din profet. Du ska tala allt jag befäller dig. Sedan ska din bror Aron tala med farao om att släppa Israels barn ut ur sitt land.”

Här sägs det uttryckligen som vi var inne på beträffande profeterna Jeremia och Samuel: Mose ska vara som Gud för farao och Aron

ska vara Moses profet. Profeten ska vara som Gud för den som profeten talar till, för den som Herrens ord riktar sig till.

Och vad ska då detta tjäna till?

Jo, det finns ett uppenbarelseämbete. Hur skulle den som talar Guds ord, kunna annat än att uppfattas som gudomligt auktoritativ? Gud vill ge sig till känna i ord och handling för att det ska bli klarare för oss människor vem och hurdan han är: ”Och egyptierna ska inse att jag är Herren, när jag räcker ut min hand över Egypten och för Israels barn ut därifrån” (7:4).

Det är en maktdemonstration från Guds sida, skulle vi kunna säga lite vanvördigt. För det är ju sanningen det gäller. Herren är Gud – också över farao, egyptierna och Egypten. Denna insikt ska till sist gå upp för egyptierna – ”att jag är Herren”. Han är världens mest grundläggande, självklara och eviga existens, Herren, som kallar sig ”Jag är”, universums ursprung och upphovsman.⁵

”PROFETEN”

Innan vi lämnar Mose ska vi stanna upp även inför löftet om Profeten (5 Mos 18:15–18):

En profet *lik mig* ska Herren din Gud låta uppstå åt dig bland ditt folk, från dina bröder. Honom ska ni lyssna till. Det ska bli så som du begärde av Herren din Gud vid Horeb den dag ni var samlade där och du sade: ”Jag vill inte höra mer av Herren min Guds röst eller se den stora elden längre, då kommer jag att dö.” Herren sade då till mig: ”De har rätt i vad de säger. Jag ska låta en profet *lik dig* uppstå åt dem bland deras bröder. Jag ska lägga mina ord i hans mun, och han ska tala till dem allt som jag befäller honom.” (*Min kurs.*)

Det är en profet som både ska vara lik Herren och lik Mose.

Johannes Döparen blev tillfrågad av präster och leviter om vem han var: "Är du Profeten?" Det är just Herrens ord till Mose om Profeten de har i tankarna. Johannes svarar nekande (Joh. 1:21). Petrus citerar (i Apg. 3:22) detta ord från 5 Mos. 18:15 – som en profetia om Messias/Kristus. Och på förklaringsberget, där Jesus samtalar med två av Gamla testamentets största profeter, Mose och Elia, blir till sist endast Jesus kvar, Profeten. Om honom säger Gud just: "Lyssna till honom!" (Mark. 9:7.)

Vi bör lyssna till Profeten därför att Gud ska lägga sina ord "i hans mun, och han ska tala till dem allt som jag befäller honom" – precis som med alla andra riktiga profeter. Det är kännetecknande för varje profet. Jesus säger också själv: "Jag har inte talat av mig själv, utan Fadern som har sänt mig har befallt mig vad jag ska säga och tala" (Joh. 12:49).⁶

Det fanns vid Jesu tid – på grund av ordet i 5 Mos. 18 – helt riktigt, en förväntan och tro på Profeten med stort P.

PROFETENS KÄNNETECKEN

Det är utmärkande för en profet att han verkligen talar Herrens ord och ingenting annat. Det är en utgångspunkt som profeterna själva är medvetna om. De talar Herrens ord – inte sina egna ord. Initiativet till att tala tar de inte själva, utan det är Herren som gör det. I motsats till en riktig profet kännetecknas en falsk profet av att han inte talar Herrens ord utan sina egna tankars infall: "Så säger Herren Sebaot: Lyssna inte på profeternas ord när de profeterar för er, för de bedrar er. De talar sina egna hjärtans

syner, inte vad som kommer från Herrens mun" (Jer. 23:16). "Jag är emot profeterna, säger Herren, de som bär fram sin egen tungas ord och säger: 'Så säger Herren.'" (Jer. 23:31.)

Det är uppenbart att Bibeln kommer med anspråket att Gud talar, att han i första hand gör det genom sina profeter, som får lägga åt sidan sina egna ord och tankar. De uppträder inte i eget namn, på eget initiativ eller med egen auktoritet, utan i Herrens namn, på Herrens initiativ och med Herrens auktoritet.

FORM OCH INNEHÅLL

Därutöver finns i Bibelns ord en innehållsmässig kvalitet, som vittnar om att det är fråga om mer än människoord, nämligen att det är Guds ord, som är både sant och mäktigt: "Guds ord är levande och verksamt. Det är skarpare än något tveeggat svärd och genomtränger tills det skiljer själ och ande, led och märg, och det dömer över hjärtats uppsåt och tankar" (Hebr. 4:12).

Själva budskapet i Guds ord är kraftfullt. Det gäller både lag och evangelium. Paulus skriver i Rom. 1:16 att han inte skäms för evangeliet: "Det är en Guds kraft till frälsning för var och en som tror, juden först men också greken". Det erbjuder inte en mänsklig rättfärdighet, utan Guds rättfärdighet. Luther kallar det för en "främmande" rättfärdighet, en utifrån kommande rättfärdighet, som förmedlas genom en "främmande" kommunikation, en utifrån kommande kommunikation, Guds ord.

Både formen och innehållet i Guds gåva, Ordet, har gudomligt ursprung. Och detta är guld för människan, en stor skatt. Det förändrar allt. En gudasänd kommuni-

kation förmedlar Guds rättfärdighet till människan. Guds tystnad har brutits. Den trålbundna viljan har befriats.

METODFRÅGAN

När vi närmar oss Guds ord har vi att ta dess anspråk på gudomligt ursprung på allvar. Det tillåter inte den historisk-kritiska metoden att vi gör. Den betraktar konsekvent Guds ord som endast människoord, behäftade med den osäkerhet och de felkällor som är förknippade med mänsklig rapportering. "Guds ord" förmår inte göra sig gällande utöver vad som är ett utflöde av mänsklig auktoritet. Så är fallet därför att den historisk-kritiska metoden inte medger något annat. Under kan inte erkännas som under. Guds uppenbarelse i ord kan inte erkännas som sådan. Guds uppenbarelse i skrift (inspiration) kan det inte heller. Därför är metoden inte användbar. Den gör inte rättvisa åt Skriftens anspråk. Därför bör vi på principiella grunder avvisa den tillsammans med dess "forskningsresultat".

Skulle vi likväl använda metoden, förlorar vi samtidigt hela den skatt som Guds ord utgör. Vi går miste om de verkliga och slutliga svaren på våra viktigaste frågor som människor, om meningen med livet, vad som är rätt och fel och hur vi kan veta att vi vet. Vi förlorar den gudomliga informationskälla som ensam kan upplysa oss om vad som är människans problem och vad som är lösningen på vårt moraliska dilemma, nämligen den utlovade Messias, och det blod som han lät rinna på korset på Golgata.

AVSLUTANDE ORD

I denna artikel har vi studerat om och hur Gud har talat genom profeterna. I en uppföljande artikel skall vi stanna upp inför hur det kommer sig att denna uppenbarelse i den nicenska trosbekännelsen knyts till den tredje personen i gudomen, den Helige Ande.

Peter Henrysson

Redaktör, Lund

1. Förutom ord om Israel och Juda finns hos Jeremia profetior om Egypten (Jer. 46), om filistéerna (kap. 47), Moab (48), Ammon (49), Edom (49) och om Babel (50).
2. "Men ge nu mannen hans hustru tillbaka, för han är en profet. Han ska be för dig så att du får leva" (1 Mos. 20:7).
3. 1 Mos. 20:7, 17
4. Samma formulering upprepas på flera andra ställen. I 12:1 heter det kort och gott: "Herren sade till Abram: Gå ut från ditt land och din släkt ..." Jfr 13:4. Kapitel 17 börjar med en annan formulering med samma innebörd: "När Abram var nittionio år uppenbarade sig Herren för honom och sade: 'Jag är den allsmäktige. Vandra inför mig och var fullkomlig'" (17:1). Jfr. 18:1. *Min kurs*.
5. Det är inte helt klart om det sedan verkligen är Aron som faktiskt för ordet åt Mose vägnar. När det står att Mose talar Guds ord, betyder det då att det är Aron som talar? I vilket fall som helst blir det en märklig avundssituation längre fram, där Aron och Mirjam klagar och säger (4 Mos. 12:6-8): "Är Mose den ende som Herren talar genom? Talar han inte också

genom oss?" Det ger Gud anledning att tala särskilt till Aron och Mirjam: "Hör nu mina ord. Om det finns en Herrens profet ibland er, ger jag mig till känna för honom i en syn och talar med honom i en dröm. Men så gör jag inte med min tjänare Mose. I hela mitt hus är han betrodd. Jag talar med honom ansikte mot ansikte, tydligt och inte i gåtor, och han får se Herrens gestalt. Varför var ni då inte rädda för att tala illa om min tjänare Mose?"

Mose framställs här som en enastående profet och det sägs också i sammanhanget att han var "en mycket ödmjuk man, mer än någon annan människa på jorden" (4 Mos. 12:3). Vi kan också läsa i 2 Mos 33:11: "Och Herren talade med Mose ansikte mot ansikte, som när en man talar med en annan." Slutorden i 5 Mos. 34:10 poängterar detsamma: "I Israel uppstod ingen mer profet som Mose, som Herren kände ansikte mot ansikte."

6. Jfr Joh. 14:24b: "Ordet som ni hör är inte mitt, det kommer från Fadern som har sänt mig."